

KWITNAĆ (208) *vb impf*

kw- (204), qu- (2), kf- (1), qw- (1).

inf kwitnąć (22). *♦ praes 1 sg* kwitnę (6). *♦ 2 sg* kwitniesz (3). *♦ 3 sg* kwitnie (56). *♦ 1 pl* kwitni(e)my (1). *♦ 3 pl* kwitną (27). *♦ praet 3 sg m* kwitnął (10). *f* kwitnęła (15). *n* kwitnęło (12). *♦ 3 pl m pers* kwitnęli (6). *subst* kwitnęły (10). *♦ fut 1 sg m* kwitnąć będę (3). *♦ 3 sg m* kwitnąć będzie (3) *BibRadz*, *KochPs*, *SzarzRyt*, będzie kwitnąć (1) *Leop*, będzie kwitnął (2) *BielKron*, *RejPos*. *f* kwitnąć będzie (2) *BielSen*, *KochFrag*, będzie kwitnęła (1) *GliczKsiąż*. *n* kwitnąć będzie (2). *♦ 3 pl m pers* będą kwitnąć (5), kwitnąć będą (1) *NiemObr*. *subst* będą kwitnąć (2). *♦ imp 2 sg* kwitni (1) *♦ 3 pl* niech kwitną (3). *♦ con 3 sg m* by kwitnął (1). *f* by kwitnęła (3). *n* by kwitnęło (2). *♦ 1 pl m pers* bychmy kwitnęli (1). *♦ 3 pl m pers* by kwitnęli (2). *♦ part praes act* kwitnąć (4), kwitnący (*cum f*) (1); -ać : -ący *GrabowSet* (1 : 1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. Wydawać kwiat, okrywać się kwiatami, rozwijać się bujnie (o roślinach); *efflorescere*, *florere*, *florescere*, *vernare* *Mącz*, *Cn*; *efflorere* *Mącz*; *germinare* *Calag* (202) : *PatKaz II* 56; *PAluchy*/ ięft ziele ktore kwitnie na oŃtátku ięfieni, ma kwiatek naŃobie biały troŃzkę ku ŃmiadoŃci Ńie Ńkhlaniaiający *FalZioł I* 62d, I 49c, 63d, 64a, 69d, 122a, 147a; *LubPs M3*; *Drzeweczka rozmaíte/ co tákich na Ńwiecie/ Nie máłz nigdzyey/ co kwitną y źimie y lecie. RejWiz* 179v; *Leop Iob* 8/12; *BibRadz Hebr* 9/4; *Látá* 1493. *Dwá mięfiacă/ to ięft/ Stycznia y Lutego/ takie ciepło było iż Ńady kwitnęły/ trawy wielkie były BielKron* 399, 447; *Exire in herbam, fruges, radicem, Włchodźić/ Kwitnąć y korzeńić Ńie. Mącz* 105a; *Verno, Zieleniey Ńie/ roskwitam Ńie/ kwitnę/ pukam Ńie. Mącz* 484a, 131b [7 r.], 169b, 434a; *SienLek Yv*; *GrzegŚm* 2; *Gdy vŃrzyłz iż w polu kwitnie/ Mył iáko to prętko zniknie. RejZwierc* 236v; *Calag* 460b; *KochPs* 93; *Ląki kwitną rozmaicie: Zaiacă iuz nie znác w źicie KochPieś* 34, 48, 54; *KochSob* 65; *PudłFr* 71.

W przeciwstawieniach: »kwitnąć ... opadać, bywać uschlým, uwiędnąć« (3): *Kwiateczki rozmaíte nád nią Ńie wielziaią/ Ráno kwitną á wieczor zalię opadaia. RejWiz* 34v; *Mącz* 405a; *Phil H3*.

W porównaniach (2): *RejZwierc* 51v; *Zli ząkwitnąwłzy/ iáko kwitną žioła/ Vwiędną prędko/ y zgina zgoła. KochPs* 140. [Cf *Przen a*) *W porównaniach: Przen b*) *W porównaniach*.]

Zwroty: »kwitnąć [jakim] kwiatem« (2): *MAtki bożey len [...]* kwitnie żółtym kwiatem *FalZioł I* 79a, I 108c.

bibl. »kwitnąć rozkwitnąć się« (1): *ROzráduie Ńię puŃczza y puŃtynia/ rozweŃeli Ńię teź opuŃciałość/ y ząkwitnie iáko roża. Kwitnąć roskwitnie Ńię [Germinando germinabit]* y *rozráduie Ńię teź rádoŃcia y hukiem BudBib Is* 35/2.

Szeregi: »kwitnąć a roŃć« (1): [ziółko] *Z poránku kwitnie á roŃcie [florebit et transibit]/ á ku wieczoru bywa poŃieczne y vŃchnie. BibRadz Ps* 89/6.

»zielenić się i kwitnąć« (1): *Reviresco*, *Odmładzam Ńie/ z nowu Ńie zielenię y kwitnę. Mącz* 499a.

W przen (9) : *Leop Is* 17/11; *Dałz roŃć we dnie Ńzczepowi twoiemu/ á ráno dałz kwitnąć [germinare]* naŃieniu twemu/ ále žniwo będzie wzięte cżału vżywania/ y będzie žal z rozpáczy. *BibRadz Is* 17/11; *RejAp* 173v; *KochPs* 140; *SkarŻyw* 519; *ArtKanc J17*; *SzarzRyt Dv*.

kwitnąć w czym (1): Iż iefli sie nádemną dzyeie to okrucieństwo męki moiey iáko nád niewinną á nád zyeloną roľzczką/ która ząwždy kwitnęła w niewinney zyeloności fwoiey/ což sie owłzem iefzcze sítanie nád onym záchłym á zátwardzyáłym a złościwym narodem *RejPos* 106.

Szereg: »kwitnąć a rodzić« (1): [*Syn Boży*] wzywa nas do Ráiu roľkoľzy fwoich gdzie ony lády/ ony owoce/ ony iábłká/ ony roże/ kwitną ząwždy/ á rodzą [!] *SkarŻyw* 125.

Przen (148) :

a) *Być w dobrym stanie, dobrze się mieć, pomyślnie się rozwijać, krzewić się, szerzyć się bujnie, słynąć; vigere* *Mącz*, *Cn* (146) : *KłosAlg* D4; *WróbŻółt* ff3, 91/14; A iż długo na świcie nicz quitnąć nie może Iuz cie tu poruczamy w twą opiekę Boże *RejJóz* I5v; przed láty poki ony kráiny kfitnęły/ ináczey było. *KromRozm I* E4v *GliczKsiąż* K8; Wednye w nocy pilne złości ich kwitnęły *LubPs* O, G3v [2 r.], Nv, S6v; *KrowObr* A, 172v; *RejWiz* 83v; Dom niepobożnych zgładzon będzie: przybytki íprawiedliwych będą kwitnąć [*germinabunt*]. *Leop Prov* 14/11; *RejZwierz* 127v; 24. Ewánielia kwitnie *BibRadz Act* 12 arg, I 316a marg, *Ps* 131/17, II 69c marg; *KwiatKsiąż* F2v, Iv; In ipso Graeciae flore, Gdy Grecia w wym [!] ítanie yefzcze była, Gdy kwitnęła rzecz póľpolita. *Mącz* 131a, 131b [2 r.], 495d; *OrzQuin* Q; *GórńDworz* Gg5v; *RejPos* 94; *RejZwierc* 51v, 218; *ModrzBaz* 129v, 130; *SkarJedn* 22, 224, 397, 402; Krolu/ możefz mi wierzyć/ że zá lat dawnieyfzych [...] Rychley mierność/ y cnoty kwitnęły wízelákie *KochDryas* A2v; *KochPs* 55, 171; Láľkáwość wielka/ íchość/ y miłoiśierdzie w niey niezmiernie kwitnęło. *SkarŻyw* 161; Kwitnęło w Rzymie słuchánie słowá Bożego z vlt Piotrá S. y vgásić fię kazánim iego Rzymiánie niemogli. *SkarŻyw* 362, A2, A4, 74, 92, 136 (12); *NiemObr* 59; *KlonŻal* A4v marg; *WisznTr* 19; *BielSenJoach* 3; *GórńRozm* L4, M3v; *GrochKal* 19; *Phil* D3; Aby przeciwniey/ vznawfzy te rzeczy/ Z wtydem oczy fwoie odwiedli odemnie/ A niech pomoc kwitnie twa [Boże] z poćiechą we mnie. *GrabowSet* C3v, F3, 13; kości iuz dawno w prochu nieznác: ále Sławá kwitnie/ y kwitnąć ząwždy będzie wcale. *KochFrag* 51; *OrzJan* 56; *LatHar* 195, 253, 499; *RybGęśli* C2v; táka wiárá była rzadka/ y ná on czás kiedy kościół kwitnął. *WujNT* 270, 417; Mikołay Sienicki, iáko długo w Rzeczypóľpolitéy kwitnął, wymówcá zacny: to iest w pámięci ludzkiéy. *SarnStat* 454; *SkarKaz* 241b, 386b, 578b, 608a; *GosłCast* 30, 33, 64; *SkarKazSej* 663b, 671a, 675a, 686a; *SkorWinsz* A3.

kwitnąć czym (7): *BibRadz* II 138a marg; wiárá ma ząwždy kwitnąć íprawámi żywotá dobrego á cnotliwego *RejAp* 44v; w Egipcíe kwitnęły [*floruerunt*] náukámi gwiazdáríkimi Szkoły bárzo sławne. *ModrzBaz* 128v, 80; *SkarJedn* 147; *SkarŻyw* 486; *SzarzRyt* D3.

kwitnąć czym [= *na skutek czego*] (1): Iáko młode fzczepty polewane lepiej roftą: ták wiárá náľzá prześládowánim kwitnie/ á więcey ku gorze roście. *SkarŻyw* 130.

kwitnąć w czym (25) ku pierwey fwey flawie y zacznofci: [*język*] przychodzi. Y też w písmie/ w íprawach/ w navcze/ w obyczáioch/ w zakonie: tak wielmi kwitnie *FalZiołUng* V 119; *RejPs* 137v; Qwitnąć będę wzbáwieniu świm zá twim wípomożeniem *LubPs* bb4v, K4 marg, Nv, R; *GórńDworz* Ff3; *RejPos* 147v; *BiałKat* 363v; *RejZwierc* 127; *ModrzBazStryj* ¶2v; w miłoiśierdziu/ láľkáwości y w innych doľkonałych Chřeściánńkich obyczáiách kwitnął. *SkarŻyw* 117, 13, 291, 298, 472, 518; *NiemObr* 7; Day áby czuła twoy ogień grzeiácy/ Co lodem obtoczona Dufzá wyłtępna; á w cnotách

kwitnący/ Od złości odwiedźiona/ Nie wracala się/ do chęci błądzący. *GrabowSet* G; *KołakSzczęśl* B4v, D; *PaxLiz* A3. Cf *kwitnąć z czego w czym*; *Zwroty*.

kwitnąć z czego w czym (1): A dla ozdoby Rzeczypospolitey/ By y z Książ w sławie kwitnęła obfitey/ Monwid ninieyfzy kilką let nałożył/ Aby Fricz ożył. *ModrzBaz Stryj* ¶2v.

W *przeciwstawieniach*: »kwitnąć ... opak iść (2), (u)wiednąć (2), ginąć, wniwecz się obrocić, ucierpieć« (7): *LubPs* Vv; ktorzy [panowie] czału woyny poľpoľu s poddánemi łwemi znácznie kwitnęli/ á potym gdy przyšzedł pokoy/ wšzytko łie wniwecz obrociło/ y poddáni znikczemnieli/ y pan štrácił wzięthość/ powagę/ y łwietność fwoię/ iáko želázo/ gdy nim nie robią. *GórnDworz* Hh; *NiemObr* 7; Stądze dla łztuki Ziemie álbo Złotá/ Niepráwość kwitnie/ á wiednie Cnotá. *RybGęśli* B3v; W pokoiu kwitnie wiárá, kwitną práwá, W walkę záš opák idzie kázda fpráwá. *KlonKr* B4; *SkarKazSej* 680b.

W *porównaniach* (13): *RejPs* 56, 79; *RejPos* 109v, 128, 147v, 222v; (*nagł*) Swiatek wiele vwodzi s cnoty. (–) A Což nas w tym vwodzi iedno miły łwiatek/ Ktory kwitnie przed námi iáko piękny kwiatek/ A pochwili go wyrzyfz álic wiecheć z niego/ Bo ten nie ma nigdy nie w łobie łtátecznego. *RejZwierc* 269, [28³]v; *KochPs* 78; *PudłFr* 41; *KołakSzczęśl* D; *KlonKr* F4; A ia drzewo iák Oliwy W ogrodzie Páńłkim włzczepiony Kwitnąć będę/ niełekliwy W nádzieię z niebá obrony. *SzarzRyt* A4v.

Przysłowie: Dobrac miła priwatá gdy publiká kwitnie/ Ale gdy tey nie sftáne wnet priwatá zniknie. *RejZwierc* 253.

Fraza: »serce kwitnie« = *być wypełnionym radością, szczęściem* (2): Serce mi kwitnie/ pełnem rádości/ Pátrząc ná fpráwy twéy włzechmocności. *KochPs* 140; *GosłCast* 69.

Zwroty: »kwitnąć w swym kwiecie« (1): Być [córko] wmiála odeprzeć pokufam ná łwiecie/ Ktorych młodość nie wydzye gdi kwitnie w łwym kwiecie *BielKom* C6.

»kwitnąć w radości« = *być szczęśliwym* (1): Kto cię zániedba [Panie] ten kwitnie w rádości/ A kto cię łtrzeże/ rzadko bez záłości. Złośliwy włada/ rządži niewłtydliwy/ Máło v ludži waży fprawiedliwy *GrabowSet* F3v.

Szeregi: »płżyć i kwitnąć« (1): tež to, y co innego, o Papieżách piłáli: á piłáli ná on czás gdy nawięcey Papiestwo y płżyło y kwitnęło. *CzechEp* 418.

»kwitnąć i rodzić« (1): będzie kwitnąć y rodzić [*florebit et germinabit*] Izráel/ y nápełniá włfyłthek łwiat náłieniem. *Leop Is* 27/6.

»kwitnąć i (a) rość« [*szyk 1 : 1*] (2): áby tá twoiá zácžeta w dobrych á w pocžciwych fprawach młodość/ rołła y kwitnęła w tobye *RejZwierz* A3; *SkarŻyw* 130.

»(zdobić się), kwitnąć a szerzyć się« (2): *RejZwierc* 40; táka kościoła Božego fprawá y tá wielkieu dołkonáłości cnot Chřeściáńłkich łzkoła kwitnęła/ á co dzień się łszerzyła *SkarŻyw* 363.

»trwać i kwitnąć« (1): włzyłtek narod wielkich Kniáziow Rezanłkich/ ktory trwał y kwitnął przes kilko łet łat z gruntu zniłzczał y zgiął *StryjKron* 395.

»zieleni(e)ć się i kwitnąć« (2): *BibRadz* II 138a *marg*; Włzákže w tym iełt nie máła poćiechá/ iž tá łzaráńcza [*kacerstwo*] nie łzkodzi łrawie/ áni zielonym drzewam: to iełt/ ludziom łdobrym y pobožnym/ w ktorych się łercách zieleni y kwitnie łreligia y boiazń Pána Bogá *WujNT* 861.

»kwitnąć albo żrzenieć« (1): Człowyek łam dothąd rołcye aż vrołcye y wyęcey yuż rość nye będye/ inłfe rodzaye theż wteyże myerze łą gdy kwitną albo żrzenyeyą/ dotąd kwitnyeyą albo żrzenyeyą/ aż łie vftawąyą. *GliczKsiqż* 02v.

b) Pięknie wyglądać (2) :

W porównaniach (2): *KochPs* 209; iey ząwłze twarzycką iák Rożą kwitnęłá *PaxLiz* Bv.

2. Jaśnieć, błyszczyć, świecić (6) : dziewiącią gwiazd wity/ Kwitnie Cnéy Ariádny wieniec znákomity. *KochPhaen* 3.

kwitnąć czym (1): *HistAl* H2v cf *Szereg*.

kwitnąć w czym (1): Iáko łprąwyedliwi w iálnosci łwey kwitną iáko łłóńce/ gdi łie ku Pánu z wierną próżbą łwą vciekác będą. *LubPs* Kv marg.

Zwrot: »kwitnąć jako słońce« [szyk zmienny] (4): *LubPs* Kv marg; ktorzy będą vczeni/ będą quithnąć iáko Słóńce/ á kthorzy łprąwiedliwóści vczą wiele łudzi/ iáko Gwiazdy ná wieczność trwáią. *BielKron* 467v, 19; *RejPos* 6.

Szereg: »kwitnąć i jaśnieć« (1): Słýłzelifmy iz twoy vmyłł mądrołcią kwitnie y iálnieie [*sapientia floreat et coruscat*]/ iz przelzłe rzeczy pámiętałz *HistAl* H2v.

Synonimy: **1.** pukać się; **2.** błyszczyć, jaśnieć, łsnić się, świecić.

Formacje współrdzenne: okwitnąć, pokwitnąć, pokwitnąć się, rozkwitnąć, rozkwitnąć się, zakwitnąć, zakwitnąć się; okwitać, przekwitać, rozkwitać się, zakwitać; rozkwitawać; rozkwitawać się; kwitnieć, pokwitnieć; kwiść, rozkwiść; ktnąć; przekwiecać.

Cf KWITNĄCY, KWITNIENIE

WG